

NI STROKOVNE ODLIČNOSTI BREZ ODLIČNEGA STROKOVNEGA JEZIKA

Moto jezikovne sekcije Slovenskega društva INFORMATIKA

S strokovnim izrazjem, zlasti pa z informacijskim, imajo probleme tudi drugi narodi. Znani so napor Francozov, da bi prevedli večino angleških izrazov. Posebna terminološka komisija, ki so jo ustanovili pri vladi, objavlja nove izraze (ki jih je prej potrdila Francoska akademija) v uradnem listu. Najdemo jih tudi na internetu.¹ Ko želijo pospeševati uporabo francoskih strokovnih izrazov, to podkrepijo z argumenti, da na svetu zelo veliko številko ljudi govori francosko.

Kaj pa mi Slovenci? Naš argument ni veliko, temveč majhno število govorcev. Skrb za jezik je za majhen narod toliko pomembnejša, saj brez jezika ni naroda. Slovenci se lahko pohvalimo s sorazmerno velikim številom izdanih knjig in revij, z odličnimi prevodi svetovne literature, tudi poezije, in mnogimi originalnimi deli. Nič drugače ni glede strokovnega izrazja, ki je na nekaterih področjih (npr. naravoslovje) izredno razvito. Veliko smo v zadnjih letih naredili tudi za izraze informatike. Izšlo je nekaj posebnih slovarjev, leksikonov in pojmovnikov. Redno izhaja kar nekaj revij o računalništvu in informatiki, dnevno časopisje objavlja številne članke, rubrike in celo tedenske priloge. Mnoga uradna besedila so zglodna, tako pred kratkim sprejeti zakon o elektronskem poslovanju in elektronskem podpisu.

V Slovenskem društvu INFORMATIKA do strokovnega jezika nismo brezbržni, o čemer pričajo napor uredništva, ki vsak prispevek pred objavo tudi jezikovno uredi, in nekaj objavljenih člankov o jeziku. Letos jeseni pa smo v skladu z eno od naših slovenske informatike 2000 sprejetih usmeritev ustanovili jezikovno sekcijo, ki se bo ukvarjala s strokovnim izrazjem informatike in reševala probleme, kakršen je naveden v nadaljevanju pričujočega prispevka. Ali smo za to usposobljeni in tudi motivirani? Brez dvoma. V društvu je namreč včlanjeno veliko število informatikov, za katere je strokovno izražje osnova za dobro medsebojno komuniciranje, pa tudi za sporazumevanje s strokovnjaki z drugih področij, menedžerji in uporabniki. Pravijo, da smo Slovenci individualisti, da se ne znamo dogovoriti in resnično sodelovati; da je čisto normalno, če ima vsak svoj (verjetno elektronski) slovarček in uporablja »svoje« besede. Vendar ko posamezniki sprevidijo, da bi lahko imeli od sodelovanja korist, je zadeva lahko drugačna.

Problematiko slovenskega informacijskega izražja lahko lepo predstavimo s primerom iskanja slovenskega izražja za »spam«. To je nezaželena, nadležna pošta, ki jo pošiljajo ponudniki raznih storitev in blaga na elektronske naslove posameznikov. Lahko bi rekli, da je to nekakšen elektronski prospekt, reklama, ponudba, ki je nismo naročili, da se je najpogosteje tudi ne želimo prejemati. Da je veselje še večje, največkrat tudi ne vemo, kako smo se znašli na seznamu prejemnikov, ponudba pa je skoraj praviloma anonimna². Angleška beseda ima dokaj širok pomen, kot je razvidno iz številnih slovarjev³. Vprašanje je, prevajati ali ne prevajati? Bolje obveščeni informatiki seveda vedo, kaj je »spam«, povprečnega uporabnika pa bi izraz po vsej verjetnosti zbežal. Na sestanku sekcije smo se zedinili, da bi moral biti izraz razumljiv čim večjemu številu uporabnikov elektronske pošte, torej bi ga morali prevesti. Tako smo se po daljši razpravi dogovorili za izraz »nadležna pošta«. Avtor citiranega članka Franci Pivec je prijazen dovolil, da smo ta izraz uporabili že v njegovem prispevku. V tedenski prilogi SLOnet časopisa Dnevnik pa dne 12.9.2000 preberemo, da je to »vsiljiva« pošta. Torej kaj bo zdaj: *spam*, *neželena*, *nadležna* ali *vsiljiva* pošta? Prevladuje mnenje, da je večinoma priporočljivo uporabiti slovenski izraz in se kar najbolj izogibati uporabi angleških besed ter tako ravnati tudi v tem primeru. Seveda, če stvari pustimo take, kot so, bo uporaba verjet-

no razčistila, kateri izraz je najboljši, medtem pa bo preteklo kar nekaj časa.

Pisci, lektorji in predavatelji pa še mnogi drugi, ne nazadnje dijaki, študenti in javnost, ki bere strokovna besedila, imajo težave, ker domači jezik ne zmore slediti hitremu razvoju tehnologije, ki prihaja z angleškega govornega področja. Težava je pravzaprav v tem, kako primerno prevesti angleški izraz in tudi, kako novo besedo objaviti, da jo bodo vsi uporabljali. Niti splošni niti posebni slovarji ne zmorejo zadovoljiti te potrebe. Sodobna tehnologija precej olajšuje sestavljanje elektronskih slovarjev in vpogledje vanje in teh imamo Slovenci kar nekaj⁴. Toda kaj, ko navajajo za isti pojem več izrazov, novejših pojmov pa sploh ne vsebujejo. Torej je stanje naslednje: storjenega je bilo veliko, strokovni jezik je že zelo razvit, čas pa je, da ga poenotimo in hkrati ustvarimo mehanizme, s katerimi bomo najhitreje prihajali do novih izrazov.

V sekciji smo se torej dogovorili naslednje:

1. Delali bomo po metodi, o kateri se bomo vnaprej sporazumeli. Predvidevamo namreč, da bo v sekciji delovalo precejšnje število članov z različnim izobrazbenim profilom in z različnimi potrebami. Da bi rezultate lahko primerjali in objavljali, bo nujno uporabiti skupni imenovalec v obliki enotne metode za obravnavo vsakega izražja.
2. Mnogi med nami so v podobnih skupinah so že sodelovali. Da ne bi ponavljali tega, kar je bilo narejeno, da bi izkoristili dobre izkušnje in da ne bi ponavljali napak, je treba, da čimprej pripravimo pregled narejenega.
3. Kot informatiki uporabljamo informacijske tehnologije. Te nam bodo koristile ne samo za medsebojno komuniciranje in obveščanje javnosti, temveč tudi za vrednotenje predlogov novih besed in podobno.
4. Praktično vsak od nas že uporablja neke vire za pomoč pri pisanju. Vsak ve nekaj, vsi pa ne vemo vsega, torej bomo skupno sestavili seznam virov. To bodi tudi izhodišče za naše nadaljnje delo.
5. Obravnavali bomo nove izraze, prevode iz angleščine v slovenščino in za primerjavo tudi v druge jezike, npr. v hrvaščino, pregledali bomo obstoječe, temeljne izraze. Eden od končnih ciljev dela sekcije je brez dvoma slovar informacijskih izražjev. Kako obsežen bo in v kakšni obliki, ostaja še odprto.
6. Rezultate dela sekcije bomo ponudili javnosti kot mnenja, predloge in priporočila. Še prej pa bo treba veliko obveščanja, pridobivanja novih članov in uveljavljanja sekcije, da bo javnost njena priporočila tudi sprejela.

Na prvem sestanku sekcije za jezik smo se dogovorili tudi za izhodišča za metodo, po kateri bomo obravnavali vsak nov izraz, pa tudi katerega tistih, ki se že uporabljajo. S tem bomo dosegli, da bodo izrazi pretehtani, utemeljeni in da bo vsiljevanja osebnih nagnjenj kar najmanj. Na koncu še jasno povejmo, da niti društvo niti sekcija formalno nimata moči, da bi uporabo kateregakoli izražja bodisi prepovedala bodisi predpisala. Te moči si niti ne želimo, verjamemo pa, da bomo lahko z argumentiranimi predlogi uresničevali poslanstvo sekcije in društva, vplivali na boljši strokovni jezik in s tem pripomogli tudi k razvoju jezika.

Vse člane društva, ki bi želeli sodelovati v sekciji, vabimo, naj se prijavijo na naslov *Katarina.Puc@drustvo-informatika.si*.

Katarina Puc
Niko Schlamberger

1 <http://www.dgfi.culture.gouv.fr>

2 Pojav je lepo opisan v prispevku Zasebnost in internet v tej številki naše revije.

3 Npr.: <http://wombat.doc.ic.uk/foldoc>

4 Glej: <http://www.sigov.si/slovar/html>; Slovenščina, računalništvo in telekomunikacije.